

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 12. juunil 1974

Nr. 45 (3933)

16. aastakäik

Esinduse avalik kiri E. Komitee ankeedi küsimuses

Rootsi Eestlaste Esindus on saatnud avaliku kirja eesti organisatsioonidele Rootsis ühenduses Eesti Komitee poolt viimastele saadetud ankeediga, mis taotleb andmeid ühiseks esinemiseks sisserännu-uurimiskomisjoni ettepanekute realiseerimisel toetuseks vähemustele – Eesti Komitee kaudu. Rootsi Eestlaste Esindus leiab ringkirjas, et Eesti Komitee ei oma volitust kõnelda eesti rahvusgruppi nimel ja ei saa olla nn. kultuuritöö eelarve koostajaks. Esinduse avalikus kirjas öeldakse kokkuvõttes:

Teatavasti töötab parlamentaarne Sisserännu Uurimiskomisjon (Invandrarutredningen) juba kuundat aastat küsimuste kallal, mil määral, viisil ja kuidas ühendada sisserändajate grupe ja vähemusi rootsi ühiskondliku eluga. Uurimiskomisjoni töö peab reformi-ettepanekuga lõppema.

Kinnituste kohaselt püüab

komisjon oma ettepaneku esitada veel k.a. suvel. Siis järgneks ettepaneku esitamisele mitmete asutuste ja organisatsioonide seisukohavõtte, mis kestab umbes paar kuud, sellejärel valituse arvamise vormistamine, riigipäeva komisjoni töö ja lõpuks ettepaneku vastuvõtmine seadusena Riigipäeva poolt. Kõigi nende töödega loodetakse siiski valmis olla uue eelarveaasta (1976/76) alguseks.

On ilmne, et uue seadusega kehtestatakse ka uus suhtumine ja arusaamine vähemusgruppidesse. Samaga leiab määratlust ka vastutuse ja kohustuse kandmise kord enamusrahva poolt. Seni – ja meie kogemustes juba 30 aastat! – on ju pärisrahva poliitikas uusi kodanikegrupe peamiselt vaadeldud kui tööjõu-ühikuid, kellele heaoluks muud erilist pole va-

jalikus peetud kui assimileerimise protsessi – enamusrahvasse ärastatamist.

Pikapeale on sellelt eluvae-nullikult vaatekohalt taganetud ja viimase väljenduseks kujunenud reform, mis vähemuste eripära hoidmise põhimõtte õigeks tunnistas ning selle lahutamatusse seosesse viib üldühiskonnaga.

Kuigi meil praegu puuduvad lähemad teated uue seaduse üksikasjadest, ega oska me ka kõiki rakendamise konse-kventse ette näha, võime siiski ühked olla, et selle arengu käivitajaks ja esimesteks radade ajajateks olid eestlased.

Nimelt oli see eesti rahvusgruppi poolt valitud Esindus, kes oma 1958 esitatud kooli- ja kultuurinõudluste kavale juba 1960 liias ka kavandi kultuur-omavalitsusliku süsteemi loomiseks

Järg lk 7

Leerilapsed Göteborgis

Õp. Karl Kool õnnistas 25. mail 1974 Göteborgi Kristiine kirikus viis leerilast. Pildil esimeses reas vasakult: Maret Linda Sooru, õp. Karl Kool ja Laine Kaar. Teises reas vasa-

kult: Taimi-Annikke Ruutmaa, Mati Mensas ja Anneli-Lea Soppi. (EPL-foto: O. Kopier).

N. Liit ei pääsenud rahvusvahel. PEN-i Vestlus Rannitiga

LONDON (EPL) – Ohridis, Makedoonias, peeti 17. kuni 24. maini Ülemaailmse Kirjanike Liidu PEN-klubide rahvusvahelise täitevkomitee ja nn. ümaralauakonverents. Eesti PEN-klubi ametliku delegaadina viibis sellel konverentsil luuletaja ja esseist Aleksis Rannit, kes on ka varem korduvalt esindanud Eesti PEN-klubi. Aastal 1928 asutatud Eesti PEN-klubi on praegu vist ainus Eesti institutsioon meie saatkondade ja konsulaatide kõrval, millel on rahvusvahelises organisatsioonis suveräänne rahva staatus. See rahvuslik sõltumatus on olnud pinnuks N. Liidu Kirjanike Liidu silmas. Viimane on oma käsilaste, Ida-Euroopa PEN-klubide, abil püüdnud juba kauemat aega aktiivselt lõpetada Eesti ja Läti PEN-klubide tegevust. (Leedul ei ole PEN-klubi olnud).

N. Liidu entsüklopeedias avaldati a. 1967 artikkel Rahvusvahelise PEN-klubi kohta. Selles proklameeriti, et nüüsgude kirjanikud ei astu PEN-

klubisse enne, kui balti PEN-klubid on likvideeritud. Sellega pole aga nõustunud Rahvusvahelise PEN-klubi esimehed, peasekretärid ja enamus rah-

vusvahelise eksekutiivkomitee liikmeid. Kommunistide kallale tung kestab aga edasi ning meie rahvuslikuks kohustuseks

Järg lk 2

Eesti Päevad 76 kujunemisjärgus

TORONTO (VE) – Baltimores peetud Esto '76 mõttekolle andis üldraamistuse kahe aasta pärast toimuvale II Ülemaailmsele Eesti Päevadele. 120 komiteede, toimkondade ja organisatsioonide esindajat kogunesid tulevase pidustuste linna ja leidsid, et kohapealsed eestlased olid teinud juba väga palju eeltoodu ja toimuvad mõttevahetused andsid päevadele mõneväärse sisu või mõtteid siustamiseks. Osa neist ettepanekuist olid vägagi julged. Vastutulelikkus kohaliku linnavalitsuse poolt on annud julgustunde eestlaste vabaduspäevade õnnestumiseks.

Tõeline Eesti Päevade valmistamise nõupidamise kestel. Torontost sõideti nõupidamisele nelja autoga, kohal oli 21 esindajat, nende hulgas eelmise ÜEP esimees K. Kreem, majandusjuht A. Truuvert, valguspeo rahvatantsude programmi korraldaja T. Metsala, spordiala juhataja E. Roodus ja mitmed teised, kes oma varajase ameti kogemustega olid suutnud järglastele juhiiseid anda.

Üldkoosoleku avas II ÜEP peakomitee esimees K. Popp, kes tervitas kokkutulnud mõttekollelisi jaandis lühilüüvaate seniseist sammudest, mille järgi on juba kabakujundus olemas, märkides, et suupäevade avatakse 5. juulil 1976 autseremooniaga Fort McHenry's, kus sai alguse Ameerika hümn.

Järgnev päev on veel lahtine, kolmapäev on nimetatud noortepäevaks, neljapäev spordipäevaks, kuna nädala lõpul toimuksid laulupeev, rahvapiidu, valguspidu ja rongkäik, kuna pidustusel sulguksid pühapäeval kirikukontserdid ja jumalateenistused.

Avamisele järgnesid töörühmade koosolekud, kus kaheksas rühmas olid arutuse all kõik võimalikud aspektid seoses päevade korraldamisega, alates selle majandamisest kuni sisulise külje kujundamiseni ja mõnel puhul suudetud juba üsna lähedalt vaadelda, millise ilme üks või teine ala suudab võtta. Pärast kolmetunnist tööd

katkestati mõttekolde tegevus ja sõideti bussidega läbi kõigist neist paigust, mis on reserveeritud üritusteks või majutusiks. Ilmnes suurepärane ruumide võimalus, mis kergendab kõigi kavade täitmist. Hobuseraua kujulisel staadionil on ruumi 50.000-le külalisele. Civic Centre uutes ruumides laulupeo puhul 13.000-le ja rahvaopeks on saadaval kuks suurt saali kuhu võib 6-7000 inimest mahutada ja kus on ka sellekohased toitlustamisvõimalused.

Samas kõrval asuvad suured hotellid võimaldavad tuhandele külalisile majutamist, kusjuures samal ajal on kõik kõrvalruumid väiksemateks nõupidamiseks tasuta.

Linna staadionil saabus eestlasi vastu võtma Baltimore

Järg lk. 2

Eslon viies

TEL AVIV (EPL) – Iisraeli Netanja-turniiril võistelnud Falköpingi-estlane Jaan Eslon esines tugevalt ja tuli viiendale kohale, kaotades 11-st partist ainult kaks – viike oli aga tervelt 7. Muide saavutas sama punktide arvu ka ainus võistleja suurmestri Liberson. – 6.5. Võitis Iisraeli rahvusvaheline meister Kraidman 3 punktiga kanadalase Pinsetzy kes, kes jäi pool punkti järele.

EPL

Kolmapäeval, 12. juunil 1974

Tervenemine

Sina-sõbrad Valery Giscard d'Estaing ja Helmut Schmidt — prantsuse president ja saksa liidukantsler — pidasid läbirääkimisi isiklikul kokkusaamisel Pariisis juba enne suvisetepühi. Prantsuse-Saksa sõpruslepingu kohaselt oleks mõlemate tippkohtamine leidma aset Bonnias ja alles eeloleval suvel. Kui nüüd kokkusaamine teostus palju varem ja Pariisis, siis tähendab see midagi erakordset. See näib kinnitavat d'Estaingi seletust, et koostööd Saksa Liiduvabariigiga peab ta kõige tähtsamaks Prantsusmaa poliitikas üldse.

Tegemist on nähtavasti tagasipöördumisega selle Pariis-Bonni telje juurde, mille rajasid Charles de Gaulle ja Konrad Adenauer, kui nad tõmbasid kriipsu kauaaegsele vaenule ja võistlusele oma maade vahel ja niiviisi pöörasid uue lehekülje ajaloos. Häid suhteid Lääne-Saksamaaga hindas de Gaulle väga kõrgelt, aga kasutas seda ühtlasi kurjasti ära oma iseseisvalt üheksaks ja sageli isemeelses poliitikas muu maailma, eriti Ühendriikide vastu. Aga kuna Adenauer teisel poolt sidus Lääne-Saksamaa tihedalt just Ühendriikidega, siis olid lahkarvamised paratamatud.

Huvitavaid kombel ei paranenud olukord ka de Gaulle'i võimujärglase Pompidou ajal. Pigem halvenes see veelgi viimasel pooleaastal, kui Pompidou välisminister Jobert oli selleks, kes kõige rangemalt demonstreeris prantsuse sõltumatust Ühendriikide suhtes igal vähegi võimalikul juhul. Edasi oli Jobert sageli ka prantsuse isemeelsuse kaitsjaks Euroopa Ühisturu ministritekogus, kuigi see pahatihti tähendas vastuolu teiste liikmesriikide edindajatega.

Prantsuse uue presidendina on Giscard d'Estaing lasnud oma uuel valitusajal kõrvaldada Jobert ja nimetada tema asemele välisministriks Jean Sauvagnargues, kes on kutsealine diplomaat ja viimati oli prantsuse suursaadikuss Bonnias. Sellest võib järeldada, et d'Estaing ei kavatse jätkata samasugust gaullistlikku välispoliitikat, nagu puhtakaajaline gaullist Jobert seda viimase ajani esindas. Küsitav on ainult,

kas d'Estaing saab Prantsusmaa senisest minevikust kohe ja järsku täiesti lahti ütelda, kuigi ta teatavasti soovib suhteid Ühendriikidega. Üleminek nõuab võibolla omajagu aega.

President d'Estaingi ja liidukantsleri Schmidt'i läbirääkimistel Pariisis oli muidugi esikohal kogu olukorra põhjalik hindamine prantsuse-saksa koostöö- ja sõpruslepingu seisukohast. Siia kuulub palju rohkem muud kui kaubandus, majandus ja rahandus. Schmidt oli kõigepealt huvitatud sellest, mida d'Estaingi välispoliitika eneses tegelikult sisaldab. Kõige õrnamaks küsimuseks seejuures on prantsuse uue presidendi vaade Euroopa Ühisturu suhetele Ühendriikidega. Isegi kui d'Estaing kindlasti soovib revideerida Pompidouaegset sihilikku ameerika-vastast poliitikat, on ometi vaieldamatu, et saksa liidukantsler Schmidt hindab segamatult läbikäimist Ühendriikidega kõrgemalt kui president d'Estaing.

Lahendus seisab järelikult selles, et mõlemad peavad kõigepealt oma Euroopa-poliitikas esikohal prantsuse-saksa koostööd. On ju see just Euroopa, kus mõlemad tahavad parandada olukorda. See aga võib isendat tingida paremate sidemetel loomist USA-ga. Lähemas perspektiivis on Schmidt ja d'Estaingi eesmärgiks niivõrd kanda hoid selle eest, et elustada koostööd Euroopa Ühisturu, kus tegevus ähvardab soikuda. Kiire inflatsioon, millele seltsis õhlindeid suur tõus, on tekitanud sisemist rahutust mitmel pool. Vähemalt Itaalia ja Taani on sattunud akuutseesse — hädalokorda. Prantsusmaal on maksuraskus, Inglismaa on samuti täravas olukorras ja nõuab oma kohustuste revideerimist Euroopa Ühisturu liikmena.

Kõik see kujutab umbkaudset ettekujutust raskematest osadest läbirääkimistest voorus tippkohtamisel Pariisis. Kõik näib väliselt olevat ülmalt hästi õnnestunud, kui Schmidt ja d'Estaing vanade sõpradena kokku said. Kõlab julgustavalt, kui mõlemad ütlevad, et Euroopa Ühisturg ei tohi libiseda tagasi, vaid peab jätkuvalt minema edasi. Kõik ei ole aga veel teatavaks saanud, kuna eeskätt oli vaja läbirääkimiste käigust informeerida Euroopa Ühisturu kõiki liikmesriike. Aga sellestki, mis seni on välja libisenud, võib järeldada, et Euroopa poliitikas on alanud tervenemine. A.K.

Eesti Päevad

Algus lk 1

linnanõukogu esimees W. Orlinsky, kes oli praegu linnapea kohustusis ja kinnitas järjekordest, et linnavalitsus teeb kõik mis võimalik Eesti Päevade igakülgses õnnestumiseks. Kogu ringisõidu ajal oli linnavalitsuse esindajana kaasas Victoria Kelly, andes selgitust ja korraldades ruumidega tutvumist.

Pärast kahte töörasket päeva ilmes, et Eesti Päevade korraldamine on väga tublide inimeste kättes.

"Ametliku poliitika" liin tugev Balti sümposionil

18.—19. mail toimus Stockholmis Hisselby lossis järjekordne Balti Instituudi sümposion, mis oli suunatud noorte poole. Algses avaldatud programmis äratasid imestust mõningad teemad, nagu "Kultuurivahetus Rootsi ja N. Liidu vahel", mis aga tegelikult ära jäi, kuna selgus, et vastav isik, kellele korraldajad teema määratud olid, ei olnud sellest ise huvitatud ja haigestus. Ka sotsiaaldemokraatlik erakonna rahvusvaheline sekretär Bernt Carlsson eelistas rääkida Euroopa julgestuskonverentsist ja Rootsi suhtumisest selle asemel, et kõnelda programmist väiksemat Rootsi välispoliitikat Balti küsimuses (mis on ju ka loomulik, sest kõik teavad, et Rootsi on de jure tunnustanud Baltikumi annekteerimist).

Noorliberalid jagasid koosolekule vaheaegadel oma koostatud brošüürid vägivallast ja rühmitest N. Liidus, mis kuidagi ei ole riimind sümposionis üldise kultuurisidemetel liniga vastavalt rootsi ametliku poliitikale. Kadunud prof. Birger Nerman oleks mõnegi sõnavõtu puhul imestanud, kui ta elanuks veel ja juhtinuks Balti Komiteed.

Sümposion toimus Koolide peavalitsuse majandusliku teetsega. Osavõtjad olid arnametis järgi umbes 120 — enamuses läti ja vähem eesti noori. Sümposionil avas Balti Instituudi esimees dr. Bruno Kalnins, kelle aasoonale järgnesid rootsi asutuste esindajate sõnavõttud.

Hariduskonsulent Curt Fredin Rootsi Koolide Peavalitsusest refereeris teemal: Noorus, ühiskond ja tulevik. Ettekandja toonitas, et eriti viimasel aastakümnel on Rootsis noorteprobleemidele pühendatud suurt tähelepanu ja ühiskond on andnud noortetööle kasutusse üha suurenevad majanduslikud ressursid. Noortekongressi

satsioonid peavad olema demokraatlikult üles ehitatud, sõltumata, vabad ja mitte suunatud ega mõjutatud riigi ega ka teiste huvigruppide poolt. On teostatud rida uurimusi, et saada faktilist alust noortetöö väljaarendamiseks. Üks selliseid uurimusi näitab ka, et poliitiline huvi rootsi noorte juures on siiski veel väike. Viimaste aastate suunaasetustes on eriti püütud silmas pida ka rahvusvahelisi aspekte, et noored juba varakult tundma õpiks kaasaja suuri ja tõsisel rahvusvahelisel probleemil, eriti arengumaade olukorda. Siin on oluline osa täita noorte ja ka laste vahetusprogrammides teiste maadega. Noorte sõna- ja mõttevabadus on oluliselt probleemiks tänapäeva massmeediates ühiskonnas. Ühiskond püüab abistada ja majanduslikult toetada noorte endi ajakirju ja muid publikatsioone.

Rootsi haridusministeeriumi rahvusvahelise sekretariaadi juhataja, läti rahvuselt Ilmar Beckeri refereeris Rootsi rahvusvahelistest kultuurisuhetest. Ta ütles kokkuvõtteks: Vastupidiselt suurvõimude, nagu USA, N. Liidu, aga ka Prantsusmaa vaatekohale, kus kultuurikontaktid väljapoole käsitletakse kui osa välispoliitikast, vaatleb Rootsi kultuurikontaktid väljapoole kui mitte riikliku kultuurisuhetena, vaid kultuurilise vahetuse vorme, mis kaudu läti riigi piiride. Vastavalt sellele seisukohale ei ole ka Rootsi konseptsioonid sõlmunud riikidevahelisel bilateraalsel kultuurisuhetel.

Rootsi konseptsioonid sõlmunud riikidevahelisel bilateraalsel kultuurisuhetel. Rootsi ei ole kunagi soovind sellel kontaktid riigi poolt juhtida, veel vähem poliitiliselt suunta. Kui aga kirjalikult kokkulepped siin vahel on viimast, nagu kontaktides Ida-Euroopaga, siis lastakse seda teha näit. Svenska Instituuti kultuuriprogrammi raames.

Rootsi haridusminister on printsiipideklaratsioon üteinud: "Kul-

tuurpoliitika ülesandeks on kultuurialaste kogemuste ja ideede vahetus üle keele- ja riigipiiride." See deklaratsioon haarab endasse ka sissereändajate ja minoriteetide kultuurilise tegevuse Rootsis. Haridusminister on seda eriti rõhutanud: "Teistest rahvustest kultuuriloojatele ja erialade kunstikele tuleb anda võimalus tegevusse Rootsis." Kultuurivahetusprogrammide kavastamine ja teostamine lasub Rootsi Instituudil. Seni on need kontaktid olnud aga võrdlemisi tagasihoidlikud. Referent lisas ka: "Siin võib oodata elavamaid kontakte. Konkreetse näitena nimetaksin oma saabuvat ooperikülastust Eestist."

Ilmar Beckeri andis edasi haridusminister Bertil Zachrissoni isikliku tervituse, kes peab värtuslikku kultuurivahetuse süvendamist ja arendamist Baltikumis. Kõneleja arvas, et praegused rakused kontaktides vähenevad ja kultuurivahetus saab "vabamad vormid".

Sotsiaaldemokraatliku partei rahvusvaheliste küsimuste sekretär Bernt Carlsson andis ülevaate Euroopa julegeolekukonverentsi senisest tööst. Võreldes Helsingi perioodiga on Genfis läbirääkimiste tempo oluliselt aeglasmaks muutunud ja rakused kokkuleppeks suurenenud. N. Liit on eriti huvitatud olud praeguste Euroopa piiride puutumatuse deklaratsioonist. Lääneriigid on olnud nõus seda aktspteerima ainult eeldusel, kui samal ajal deklareeritakse, et piiride muutmise rahulik teel peab olema võimalik. Ka Rootsi ametlik seisukoht on olnud, et piire ei saa aktspteerida igaveseks ajaks. Enne lihavõttepihi aktspteeris N. Liit lõpuks piiride muutmise printsiipi rahulikul teel. Rootsi toetas ka Shveitsi ettepanekut rahvusvahelise kohtu loomiseks tülküsimuste lahendamiseks.

Järg lk 8

Ei pääsenud

Algus lk 1

on olla pidevalt valvel ja võidelda eesti kultuurilise ja poliitilise iseseisvuse eest PEN-klubide rahvusvahelisel forumil. Seepärast saadeti USA-s ja Kanadas tegutsevate eesti institutsioonide ja organisatsioonide toetusel Ohridis toimunud konverentsile Eesti PEN-klubi esindajana heade rahvusvaheliste sidemetega Aleksis Rannit. Konverentsist tagasi tulles peatus A. Rannit Londonis. Esitasime talle rea küsimusi.

Mõnel eelmisel PEN-klubi kongressil on viibinud vaatejatena nõukogude kirjanikud. Kas neid oodati ka sinna?

Kolmest vene kirjanikust koosnev vaatejate delegatsioon viibis konverentsil ajal Belgradis, oodates häid sõnumeid Ohridist, et ilmuda siis võitajana konverentsile. N. Liidu kirjanike vastuvõtmise küsimus ei arenenud aga nendele soodsalt ja nii jäidki nad tulemata. Jõudnud Ohridi, astusin kohe ühendusse nende delegatidega, kes olid N. Liidu liikmeks võtmise poolt läinud ja olid esitanud vastava resolutsiooni. Tegin ettepaneku liikata see küsimus edasi, kuna eriti praegu on N. Liidus käimas väga tugev kirjanike tagakiusamine ja vangistamine. Pärast pikemat vaidlust nõustus Hollandi delegaat, kes oli kolme mainitud klubi peakõneleja, minu ideega ja esitas selle hääletamiseks. On loomulik, et nii lääne vassakpoolsed kirjanikud kui ka Ungari, Bulgaaria, Ida-Saksamaa ja Jugoslaavia hää-

letasid selle vastu, kuid nende ei nõustunud isegi Poola ja Rumeenia. Umbes 70% pooldas Hollandi delegaadi ettepanekut. Kas konverentsist võitis osa ka Rahvusvahelise PEN-klubi esimees Heinrich Böll ja milline oli tema hoiak?

Heinrich Böll on igasuguse fashismi — pruuni, musta, roheline ja punase — vastane, kuigi kõik pole seda kahjaks kohe mõistnud. Paljudele selgus see alles siis, kui ta ilmus Frankfurti lennujaama, et tervitada N. Liidust väljasaadetud Solženitsõini ja pakkuda talle varjupaika oma kodus. Mul oli suureks auks kutsuda Böll veel enne tema Nobeli-laureaadiks saamist esinema Yale'i ülikooli, mida ta ka tegi. Ta oli mu külaliskonnas kolm päeva. Lahkumisel New Havenist, kus ma elan, ütles ta: "Ärge muretsge! Rahvusvahelise PEN-klubi pre-

sendendina ei kirjuta ma kunagi alla Ribbentrop-Molotovi taolisele lepingule." Mõõdund aastal viibis ta Moskvas, et seal oma sõpra Solženitsõini külastada. Seal ütles ta N. Liidu Kirjanike Liidu esimehele Fedinile: "Pole teie asi otsustada Eesti ja Läti PEN-klubide üle." Ohridis soovis Böll mu külalislahkust Ameerikas revansheerida ja kutsus mind lantshele. Kaks ja pool tundi vestlesime kirjanduse ja poliitika üle ning sellele järgnes veel ühine hommikune. Oli õnn viibida selle sõnimeistri ja sügavalt eetilise ning armastusväärse inimese seltskonnas. Eriti õnnelikuks tegid mind tema lahkumissõnad: "Ka Rahvusvahelise PEN-klubi abisimehena kaitsen ma Eesti ja Läti PEN-klubide õigusi!"

Kes valiti uueks rahvusvaheliseks presidendiks? — Oli kaks kandidaati: inglise kirjanik V.S. Pritchett ja rootsi kirjanik Per Västberg. Tubli hääletamusega valiti V.V. Pritchett. Enkki vähem tuntud kui Böll, on ka tema üks nüüdsaja proosameistreid. Pärast valimisi esitasin ennast temale ja teatasin, et Eesti PEN-klubi andis temale oma hääle. Päev hiljem oli mul au koos V.S. Pritchettiga hommikuneist süia. Kasutasin võimalust, et talle jutustada Eesti PEN-klubi ja selle ajalooist. Arutledes N. Liidu Kirjanike Liidu võimaliku liikmesastumist, ütles ta mulle: "Kui nad alla kirjutavad meie põhikirjale ja meie ekspektiivkomitee need vastu võtab, siis võivad nad liikmeks tulla. Aga mina ei maksaks selle eest."

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Koka
Vastutav väljaandja
(ansv. ülg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm I
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimusspostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postigiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Forlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 170:—
Termin (4 kuud) kr. 62:—
Kuu kr. 17:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FORLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Missugune Vietnami-raham? Täitmata vaherahu-lepe

NEW YORK (VE) — Sellest on möödas veidid üle aasta, kui Pariisis Vietnami sõjast osavõtnud pooled kirjutasid alla lepingule, mis pidi tooma Vietnamiile "jäädava rahu". Mis aga on juhtunud pärast seda, teab kogu maailm. Punane Põhja-Vietnam on pidevalt ja sihikindlalt rikkunud rahulepingu tõe valduses. Ja see tähendaks "surnuaia rahu". Milline oli olukord Lõuna-Vietnami käesoleva aasta alguses, sellest annavad hea pildi mõningad väljavõtted ühe ameerika ajakirjaniku kirjeldusest: "Automaatrelvade tuli kõlas öö läbi, kui Põhja-Vietnami väeküsimused vene T-54 tankide toetusel vallutasid ühe Lõuna-Vietnami sõjaväe eelposti maa keskosa mäestiku. Mekongi deltas viis kommunistlik terroristeidgrupp külvavale aavikule mahalaskmisele asula keskvaljakul.

Aasta pärast ajaloo verisemat rahulepingut on hirmuäratavad faktid järgmised:

— Punased terroristid on tapnud, haavanud või küüditanud rohkem kui 12 tuhat Lõuna-Vietnami küla- ja alevivanemat, politseilemat, kooliõpetajat ja valitsusametnikku.

— Põhja ja lõuna väeasade vahel on olnud tuhandeid kokkupõrkeid, neist mitu tosinat täielikku lahingut tankide ja raskepuurkivade osavõtul.

— Lõuna-Vietnam on kaotanud 11 tuhat sõdurit surrutena ja 50 tuhat haavatuna. Oohjavägede kaotused samal ajal võivad olla kuni kaks korda suuremad.

Isegi need, kes rahulepingu sõlmimise ajal olid kõige suuremat optimistid, peavad nüüd mõnema, et peaaegu kõiki lepingu punkte on rikutud.

Pariisi lepingu punkt 7 keelab vägede, sõjaliste nõuandjate jne. juurdetoomist kohtadesse, kus neid leidis sõjategevuse lõppemisel.

Lubatud on ainult väljavahetamine. USA lootis sellega, et kui vaherahu kestab, mõlema poole lahingujõud vähenevad aegamööda. Kuid sellal, kui ameeriklased oma väed välja tõmbasid, töid kommunistid esimese kümne kuu jooksul lahingutsoonidesse 75 tuhat uut sõdurit. Ära viidi ainult peatselt haavatuid ja haigeid. Kui neile lisada 20–30 tuhat lahingutegevuses kaotatud, siis on tulemusel see, et Hanoi sõjajõud Lõuna-Vietnami territooriumil on suurenenud 40–50 tuhande mehe võrra.

Sama punkt 7 kehtib ka relvastuse kohta, lubades asendada hävinud või kulunud võitlusvahendid ainult täpselt samasugustega ja samal arvul. Ent punased on kolmekordistanud oma soomusvägesid Lõuna-Vietnami, saates sinna ligemale 400 uut tanki ja 350 raskest suurtükki (kaks korda nii palju, kui neil oli seal siis, kui rahuleping hakkas maksma).

Raskerelvade hulgas on suurel arvul vene 130-mm kahureid — äärmiselt täpsed relvad ja kaugel üle ameerika 105 ja 155-mm torudest, mida omavad Lõuna-Vietnami väed.

Võitluses Hanoi raskerelvadega oli Saigoni armeele (ARVN) suursõjaks ameerikalaste lennukid. Nüüd, kus see on läinud, on tekkunud kahtlusi, kas ARVN-i oma õhujõud on suutelsed kasutama. Seda eriti Lõuna-Vietnami põhja ja läänesades, kus kommunistid omavad raskeid õhukatsereid ja isegi rakette.

Sõja lõppedes asusid Lõuna-Vietnami osad okupeeritud kommunistide väed hajutatuna kottidenä piki kogu maad. Rahulepingu põhjal võisid nad sinna jääda, kuid nende varustamine edaspidi tohtis toimuda ainult kindlaksmääratud teid kaudu. Kuid Saigon ignoreeris seda lepingupunkti täielikult, rajades tosin korralikke teid läbi demilitariseeritud tsoonide dzhunglites. Üks neist, mis on eriti suur, jookseb 800 miili ulatuses paralleelselt nn. Ho Chi Minh'i rajaga (mis enne oli punaste peamine varustusliin), ja viib välja üsna Saigoni lähedale.

Lepingu punkt 20 kohaselt lubas Hanoi oma väed välja tõmmata Laosist ja kambodžast ning ka edaspidi loobuda igasugusest sõjalisest tegevusest või vägede liikumisest nendes maades. Ka seda lubadust pole Põhja-Vietnam püüdnud.

Punktid 7 ja 8 nõudsid mõlemate poolte koostööd kõigi võimaliku informatsiooni saamiseks kadunud tsiviil- ja sõjaväe personali kohta. Olgugi, et 1960 ameeriklaste saatust on veel teadmata, pole USA kõigile püüetel vaatamata kommunistidelt saanud mingit kinnitust nende surma kohta. Samuti ei ole Saigon lubanud ei Punasel Ristil eba mõnel teisel organil teha kohapealsed inspektorsõidid Põhja-Vietnami või kommunistide kontrolli all sevalatel aladel Lõuna-Vietnami ja laoses.

Nagu üldiselt teada, tegid kommunistid rahvusvahelise kontrollkomisjoni, kuhu kuulusid Kanada, Indoneesia, Poola ja Ungari esindajad, tegevuse mõtetuks ja raskeks. Komisjon kandis isegi kaotusi, ni inimeludes kui materiaalselt. Punased tulistasid alla ühe kontrollkomisjoni helikopteri, kusjuures sai surma üks kanada

ohvitser. Kaks teist kanada ohvitseri võeti punaste poolt kinni ning hoiti karimi kohtlemisele vangis 18 päeva.

Kuid ka komisjoni omavaheline koostöö on moodunud suurte hõõrumistega, kuna Ungari ja Poola esindajad kui truid kommunistid on igas küsimuses hoidnud punaste poole. Kanada esindus löi mõne aja möödudes sellele mõttetu tegevusele tüüpilult kaege ja tuli koju tagasi. Neid asendas Iraan, kuhu poolakate ja ungariaste sabotaaž on läinud üha suuremaks. Kontrollkomisjoni võib seega pida samahästi kui surnuks.

Lõuna-Vietnami president Thieu ja tema salakuure on veendunud, et kommunistid ei kavas samasugune suurrünnak, mida tegi punaste ülemjuhataja kindral Giap 1972. aastal.

Eriti nüüd, kus president Nixonil prestiiž ja mõju on tublisti langenud.

USA saatkonnas Saigonis ja salakuure osakonnas Washingtonis ollakse aga optimistlikumad ja sellele võiks lisada — ka nalivsemad nagu alati. See optimisim põhjeneb osalt laialt levinud arvamiselt, et ei Peking ega Moskva taha ameeriklast ärritada Lõuna-Vietnami iseseisvuse hävitamisega. Olgugi, et mõlemal on isu oma mõjuvõimu ulatust Aasias suurendada.

Üheks põhjuseks optimisimile on ka Lõuna-Vietnami sõdurite paranenud võitlusmoraal. Pärast vaherahu toimunud lahingutes on nad võidelnud vapralt ja hoidnud oma positsioone. Territoriaalsed kaotused punastele on seetõttu olnud väga väikesed ja Saigoni valitsus kontrollib 95 % Lõuna-Vietnami rahvstikut.

President Thieu ise on tuleproovist välja tulnud kõvakäelise juhina ja enda ümber kogunud kompetentse administratsiooni.

Ameerika vaatlajad on arvanud, et kindral Giap kavaseb esialgu sooritada ainult väikerünnakuid siin ja seal, et proovida ARVN-i lahingujõudu ja neid väsi-tada, kuni leiab sobiva momendi üldise suurrünnaku lanseerimiseks.

Philipp Venelase lugu

USA-s ilmuvats Baltic Events nimelises üllatäanis ilmus järgmine lugu:

Eestlased väljaspool kodumaad on arvanud, et ainult nemad teavad, mis tööde on ning julgevad seda ka ütelda. Maadel, kus kehtib sõna- ja kirjavabadus, ei ole et ütlejateks ega kirjutajateks erilist julgust vaja. Need aga, kes kodumaal midagi ütelda ja kirjutada julgevad, riskerivad sel puhul kui just mitte eluga, siis põlu alla satumise.

Üks niusugune näide on eesti kirjanik Arvo Valton. 1970 aastal heideti ta ääre pealt välja Nõukogude Eesti Kirjanike Liidust Põhjuste selleks andis väikene nali. Üks Valtoni ühijut — kaugelgi mitte parim tema absurdiranduse loomingust — pidi ilmuta vene keeles ühes Nõukogude Liidu kirjanduslikus ajakirjas. Lühijut meeldis, kuid väljaandjale ei meeldinud peategelase nimi. Nimi nimelt oli venepärane ja peategelane negatiivne nimevõti — täpselt — väikene süli ja varas. Võeti telefonihendus Eestisse ja küsiti kas kirjanik oleks nõus oma peategelase nime eestipäraks muutmata. Arvo valton nõustus ja ristis oma peategelase otsekohe ümber. "Filipp Venelane," ütles ta.

Novelli ilmuski. Alles pärast selle ilmutist sai väljaandjale selgeks, mis "venelane" eesti keeles tähendab.

Novellis näiteks on üks lõik: "Vaadake, seltsimehed, siin seis järjekordest meie kohtulaua ees Venelane."

"Filipp Venelase süüasi on järgmine... ta tungis sisse meie lugemisruumi üldvõtmega ja viis sealt minema "Latvia" nimelise raadioaparaadi. Aparaadil väärtus on 120 rubla, seltsimehed... ta mängis samal õhtul ja mitmel järgneval õhtul "Latvia" raadiot oma toas nii kõvasti kui aparaat vähegi võttis pidas joomapidusid kuni kella kolmeni või neljani hommikuni. Selle hoolimatu teguviisiga segas ta oma seltsimeeste und ja rikkus Keemia Vabrikutööliste kodukorda."

Lõppeks antakse "Latvia" militsusele õlle. Venelane saab kohtu poolt vabaks mõistetud ja arvatakse jätkab oma nalja ja tempe ka edaspidi.

Kaugekõnedega on juba kord nii, et nad lõovad inimese segamini ja päris mõtetamatu viisi kirjanik välja ütelda mõne eesti nime, ilma et ta selle tähendust vene keelde tõlgituna silmas peaks...

Kaubaladu kirikus

Ajalohes "Sirp ja Vasar" ilmus hiljuti pikem kirjutis Viljandi kiriku kohta, kus kurdeti, et ühenduses Viljandi linna pideva elanikkonna kasvu ja kultuurilise elu intensiivistumise ja Viljandi raskusi suuremal kultuurilisel üritusel, nagu kunstinäitus ja ulatustlikumaid kontserte korraldada.

Artikli autor soovitas Viljandi Tüütkomiteel likvideerida ühes kirikus asetsevat kaubaladu. Autor ei maininud aga kirikut nimelt. Sellepärast on ka väljaspool teadmata, milline viljandlaste jumalakodu on bolševike poolt kaubalaoks muudetud. Ka pole selle kohta mingid teated vabas maailmas levinud, sest viljandi kuulub nn. "keelupirkonda", kuhu ekskursante ei lubata.

Soome-Vene kultuuriline koostöö

TAMPERE — Soome ja N. Liidu vaheline rahvakultuuri seminar oli äsja tegevuses Helsingis, mis kestis viis päeva. Kästleti rahvakultuuri sugemete territoriaalsed lepinguid ja Soome ja Euroopa rahvateaduse kaardistamise perioode. Fearõki tahetaks asetada Baltimaade rahvakultuuri uurimisele.

N. Liidust oli kohal viis uurijat ja Soomest hulk teadlasi. Aamulehti, kust käesolev sõnum on võetud, ei märgi, kas eesti, läti, leedu teadlastest ka mõni kohal oli. N. Liidu instituudi seminari juhtajaks Soomes on akadeemik prof. Kustaa Vilkkumäki.

Helsingist siirduti Turusse, kus külastele tutvustati Turu ülikooli rahvalaule- ja rahvateaduse asutust.

Balti teaduslik konverents USA-s

CHICAGO (EPL) — Balti Teaduste Uurimise IV konverents toimus seekord 16.–19. maini University of Illinois at Chicago ruumides. Osavõtjaid — peale USA ja Kanada veel Austraaliast, Saksast, Liiiduvabariigist, Soomest ja Rootsist — puuti mahutada jalutuskäigu kaugusel asuvasse hotellis "Ramadan Inn". Neid kogunesid tulid ja liksid vaid ühepäevase peatuse järele — umb. 300, mis oli küll veidi vähem kui III konverentsil torontos mais 1972. Kuid konverentsi menetluste intensiivsus ning ettekannete teaduslik tase oli paljude objektivistide hindajate ja päätkuula järe arvates vahest veelgi väärtuslikum ja kergem.

Kavas seisis tervelt 83 ettekannet: neist eestlaste poolt 15: kuid mitmete neist eema ilvimise teta (Rannit, Oinas, Valgemaie jr.) loeti nende "paberid" ette teiste poolt. Eesti teadlaste ettekannete teemad olid nende esitamise järjekorras:

George Kurman: "Vaine Vahing and Soviet Estonian Press"; Walter Rand: "Technology and Nationalism"; Almi Kibena-Zechanowitsh: "Neville Chamberlain and the Baltic States"; Elmar Järvesoo: "Ageteunis in Soviet

Estonia"; Marju Farming: "Current Problems on Estonian Bibliography Especially for Foreign Scholars"; Hellar Grabbil: "The Performing Arts Visual Arts in Contemporary Soviet Estonia"; Felix J. Oinas: "Negative Comparison in Finnish and Estonian Folklore"; Alexander Aspel: "Some Recent Collections of Criticism in Estonia"; Aleksis Rannit: "The Time of Churlis"; Olavi Arens: "The Estonian Maapäev during 1917"; Maire J. Kurrik: "Modernism in Estonia: The Prese of Matl Unt"; Ilmar Arens: "Unwissenschaffliche Erniedrigungstendenzen einiger mittelalterlichen Begriffe in der Sowjetestischen Geschichtsforschung"; Peter Rebane: "Crime and Punishment: A Medieval Case Study"; Peter A. uksi: "Literary Techniques in Two Early Baltic Chronicles".

Mitmed aktuaalsemaid uurimisprobleeme aruteldi paneelide (8) vel "topics" raamides. Eestlanelisi probleeme käsitledi peale selle veel mitmete teiste maade uurijate poolt. Konverentsi kestel teimus vastutust Ilmoisil ülikooli kantseri poolt ning lõpuks bankett hotell "McCormick Inn" avarais ruumides. IV Balti Teaduste konverents lõppes pühapä. 19. mail AABS-i peakoosseleku.

Vietnami põldudel liiguvad ikka veel tankid...

Sydneys suri 11. märtsil Joseph Clifford, sünd. 3. märtsil 1899 Hilumaa.

Sydneys suri 19. märtsil Helene Schmidt, n. Vieckberg, sünd. 25. okt. 1883 Tallinnas.

Thüringer suri 2. aprillil Hilda Elfriede Arnolik, n. Pekk, sünd. 2. apr. 1903 Aakres.

Melbournos suri 7. apr. Rosalie Lagerström, n. Villas, sünd. 31. juul. 1887 Eestis.

Sydneys suri 9. apr. Leopold Kask, sünd. 11. juun. 1911 Saaremaal.

Sydneys suri 15. apr. August Koolmeister, sünd. 16. apr. 1910 Tsoorus.

Carmen Pii ja Peeter Paul Lii dig andsid kontserdi viiulil ja klaveril Lakewoodis.

Hulda Saldio Rotterdamist Hollandist saabub külla New Yorki koos Haagsi eluvenna Hilda Priks-Rohdega. Hulda Saldio on Hollandi Eesti Seitsi esimehe Vilma Be infante ema.

Eesti kergejõustik paguluses 1973

Herbert Taaler

Generatsioonivahetus on nähtus, mis alati tekitab muret võistlusspordis, eriti enne suurvõitlusi. Arutatakse, kas tuleks välja appina vana kogunud kamp, seega jälle edasi liikata noorte võimalused vajalikkudeks kogemusteks, või kas usaldada neid juba nüüd, olgugi, et see võib tähendada läbikukkumist. Kurnbi lahendus pole hea ja neid kombineerida on raske, kuna kannatama jääb ühtlasi ka stabiilsus. Generatsioonivahetusest võiksime rääkida ka Rootsi eesti kergejõustiklaste hulgas, ehkki meil ei tule neid kuhugi võistlusele saata eestlaskonnale punkte tooma. Nende tulemusi võime aga välja lugeda mõeldud kergejõustikuhooaja tabelitest — ja teha mõningaid järeldusi.

Seni on meie tabelid olnud üsnagi rahvusvahelised, aga tänavusel hõlmavad peamiselt Rootsi eestlasi. See on tingitud sellest, et ülemeremaadel on mitmed võistlused jäänud pidamata huvipunduse tõttu või ka läbi viidud üksikute osavõttejate. Kahjuks pole meie sealset ajalehed jälginud eestiste käekäiku näiteks üllkoilvõistlustel, kus eestlasi kahtlemata leidub külluses võistlejate ridades. Kõige õnnestumamad võistlused Kanadas ja USA-s on peetud seoses suvepäevade ja noortelaagritega, näiteks Jõekäärul ja Long Islandil. Aga seal on võistlejateks olnud peaaegu eranditult lapsed, misparast me pole oma tabelitele sealt lisa saanud. Aja-aastastest Eesti Mängudest Austraalias pole olnud kippu ega kõppu, ja nii on meil sealt üksainus tulemus avaldada. Tänavu on aga Anne Kärner-Laurens heitnud ketast kaugemale kui kunagi varem, 49,98, millega ta on Eesti kõige aegade teine!

Rootsi osas julgeme väita, et tabelid peavad enam-vähem paika. Kontakt on nimelt olnud tihedalt kergejõustikulilud ja paljude klubidega ja sedasi on olnud võimalik andmeid kontrollida. Peale selle on ühendust peetud mitme aktiivsportlasega. Aga ometi on vähe resultaatte laekunud. Süüdi peaks

siin olema ülal nimetatud generatsioonivahetus, millega senine huvi kergejõustiku vastu on suundunud paljudele muudele spordialadele, eeskätt jalgpallile.

Neid kergejõustiklasi, kes on sündinud Eestis või paguluse algastail, leiame vaid sin ajasal, ja üsna hõlmalt meenuvad ajad, mil Rootsi meistrivõistlustel leidis mitmeid eestlasi finaalis. Neist ainsatena püsivad endisel tasemel Villu Haavasalu ja Tõnis Pükver. Seevastu pole meie uued tähed oma nooruse tõttu veel õiget sära kätte saanud, kuid mitmed neist kuuluvad oma vanuseklassis Rootsi absoluutseesse paremikkku. See kehtib 14-aastase Eva Uustal kohta kõrgushüppes (tänavu juba 1.54) ja 18-aastase Tomas Wahtramäe ja Lennart Kirsiga koost. Sõltumatuks on ka Maie Wahtramäe, kes tunamullu 12-aastase-na ületas kõrguse 1.40.

Kogulvõistlustel sügise poole ilmutavad paljud huvilised spordiväljakule oma koolilise punkte tooja, aga tänapäeva tippsport pole ammu enam "vabaajaharrastus sportlike mängudega", vaid nllsama tõsine asi kui muu koolitus eksamite ja järjekindla tööga. Tegelikult meil on väga vähe ratsionaalselt treenivaid noori. Ja nendestki on mitmed vahetanud klubi viimastel aastatel, et saada paremate treenerite "kappa alla", karta muidu jääda "igavesteks talentideks", kes kunagi suurte tulemusteni ei jõua. Varem Kalmar SK-s võistelnud Karri Heinsoo kuulub nüüd KA-2 IF-i Karlskronas. Lennart Kirs kolis tänavu Falkenbergist Heisingborgi ja IFK meeskonda, ja Eva Uustal vahetas Älvsjö Huddinge AIS-i vastu. Loodame, et uued treenerid ja treeningmeetodid annavad soovitud tulemusi. Tahame neid noori ka edaspidi silmas pida ja avaldada nende tulemusi sportiteel.

MEHED

100 m

Lennart Kirs, Falkenberg 11,0, Yngve Vesik, Eksjö 11,0, Björn Jögi, Trelleborg 11,3, Karri Heinsoo, Karlskrona 11,4, Toomas Kaugesaar, Stockholm 11,5, Anders Vildas, Göteborg 11,5. (Tule toetusel jms. Vesik 10,8, Kirs 10,9, Jögi 11,0).

200 m

Björn Jögi, Trelleborg 22,6, Lennart Kirs, Falkenberg 22,8.

400 m

Björn Jögi, Trelleborg 50,1, Lennart Kirs, Falkenberg 51,9, Anders Vildas, Göteborg 53,3, Toomas Saar, Kanada 54,4.

1000 m

Herbert Taaler, Finnerödja 2.39,6.

1500 m

Herbert Taaler, Finnerödja 4.13,9, Arnold Vaide, Halmstad 4.32,4, Tanel Moora, Huddinge 4.34,5.

3000 m

Herbert Taaler, Finnerödja 8.41,6.

5000 m

Herbert Taaler, Finnerödja 15.20,0, Thomas Niit, Täby 15.46,0, Tanel Moora, Huddinge 17.49,8.

10000 m

Herbert Taaler, Finnerödja 31.29,6.

Tõkkejooks 110 m

Villu Haavasalu, Göteborg 15,7, Olev Pilman, Eskilstuna 17,5.

Kõrgus

Olev Pilman, Eskilstuna 1.85, Elmo Rutnik, Kanada 1.68, Jaak Järve, Kanada 1.67, Aarand Roos, Uppsala 1.66, Toomas Ojasoo, Inglismaa 1.65.

Kaugus

Villu Haavasalu, Göteborg 6.65, Anders Vildas, Göteborg 5.90, Olev Pilman, Eskilstuna 5.80, P. Rebasoo, USA 5.79, Elmo Rutnik, Kanada 5.65.

Lennart Kirs

Kolmik

Villu Haavasalu, Göteborg 14.26, Asko Leibur, Kanada 11.38, Aarand Roos, Uppsala 11.23, Peeter Niit, Kanada 10.98.

Telvas

Mati Haus, USA 4.42, Tõnis Pükver, Lund 4.20, Urmas Toivo, Västerås 3.00.

Kuul

Tomas Wahtramäe, Hanviken 14.29, Peeter Hackenschmidt, Huskvarna 12.90, Raim Remmel, Huddinge 12.74, Toomas Ojasoo, Inglismaa 11.46.

(Kuul 5,5 kg Wahtramäe 16.01).

Ketas

Ain Roost, Kanada 59.22, Arvo Annast, USA 45.35, Raim Remmel, Huddinge 36.98.

Oda

Rein Sule, Nacka 54.78, Peeter Hackenschmidt, Huskvarna 53.62, Jyri Kuusk, Haparanda 48.06.

Vasar

Herbert Ojanurm, Halmstad 38.04, Peeter Hackenschmidt, Huskvarna 34.08.

Kümnevõistlus

Anders Vildas, Göteborg 3.758.

NAISED

100 m

Eva Uustal, Älvsjö 13,3, Marion Arro, Kanada 14,7, T. Savo, USA 15,0.

200 m

Eda Kaarman, Kanada 29,3, Margareta Nurm, Nacka 29,6, Tiina Järve, Kanada 31,8, Marion Arro, Kanada 32,0.

800 m

Maie Wahtramäe, Hanviken 2.35,5.

Tõkkejooks 80 m

Maie Wahtramäe, Hanviken 14,2.

Tõkkejooks 100 m

Margareta Nurm, Nacka 18,4.

Kõrgus

Eva Uustal, Älvsjö 1.51, Margareta Nurm, Nacka 1.47, Maie Wahtramäe, Hanviken 1.40, Marion Arro, Kanada 1.37, L. Pöder, USA 1.35, Tiina Järve, Kanada 1.34.

Kaugus

Margareta Nurm, Nacka 4.88, Virpi Nömtak, Lesjöfors 4.75, Marion Roos, Kanada 4.17, T. Savo, USA 4.15.

Kuul 4,0 kg

Anne Kärner-Laurens, Austraalia 15.34, Margareta Nurm, Nacka 9.45.

(Kuul 3,0 kg Eva Uustal 9.14).

Ketas

Anne Kärner-Laurens, Austraalia 49.98, Mare Punab, Norrköping 26.82, T. Sepp, USA 21.72, Els Olesk, USA 20.48.

Vilevõistlus

Margareta Nurm, Nacka 2.829.

Koostanud AARAND ROOS

Eva Uustal

Eesti poiss võitis kalapüügil

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgs-Posten ja Fritidsfisikar korraldasid Tacavannemispähal oma traditsioonilise ängepüügivõistluse Göteborgi Vallgraven'is, millest võitis osa üle 400 ängitseja. Püüti kokku 35 kg kala kaheksas eri sordis.

Võitjaks tuli 16-aastane eesti noormees, endine Göteborgi Aigkooli õpilane Gunnar Aus. Tema püügikogus oli 1820 grammi, mille eest omandas auhinna Göteborgs-Posteni pokaali. Parimaks "kaluriks" daamide pooli oli Gerd Jonsson, kes püüdis kokku 390 grammi kala.

Rabaasula vaiadele

Tallinna parteihäälkandja "Rahva Hääl" pühendas ühes oma maikuu numbris lähemat tähelepanu Mustamäe asuanduse rajamisele, kus kaks esimest maja, üks 60, teine 90 korteriga on valminud. Nagu kirjutisest selgub, rajatakse 13 000 korteriga uusasula maasse rammitud vaiadele, kuna Väike-Öismäe linnaosa pinnas on pehme.

Maasse rammitud vaiadele rajatakse eka üheksakorruselised ühisajad, milline töö esimese kõrgehituse osas on hiljuti lõpetatud. Kõik Väike-Öismäe hooned ehitatakse paneelalamenutena, misparast uue asuanduse rajamine kulgeb kiirelt. Väiksemase ajaajalminud uuseituse asus elama asuanduses töötavad töölised ja ametnikud, kuna suuremasse 90 korteriga hoonesse asusid esimese uusasukad. Kuni selle ajani paudus autobussitühendus Mustamäe ja uue asuanduse vahel, kuid nüüd on liinibussid käiku pandud kuni Mustamäe Kesklinnaga ühendatakse. Väike-Öismäe alles siis kui asuandus lõplikult valmib.

Uus leiva-tehas ei tööta ...

Valga rajoonis asuvas Karulnimeelises sovhoosis elab 104-aastane Andres Madal, kes ajalehtede teatel on praegu eesti vanimaks elanikuks. Seda märkis Tallinna leht "Sovetskaja Estonija" ühenduses hiljutise Mal-pühaga. Andres Madal jutustas vene reporterile, et ta on üllatunud ja hea tervise juures, samuti hea nägemise ja kuulmisega.

Andres Madal istunud maipühal televiisori ees ja jälginud ekraanilt, kuidas inimesed pidutsenud ja kevadest ning elust rõõmu tundnud, kuna Valgamaalgi olevat elu viimase kolmekümne aasta kestel mitmeti meeldivamaks muutunud kui varem. 104-aastasel vanakaelil kui varem kohapeal talukoht, kuid nüüd kuulub see riigile. Oma minnevikust rääkides märkis Andres Madal, et ta poeg Johannes oli Suure Isamaasõja ajal kohapeal ja kaugemal nõukogude partisaniks.

Konkursid

Sõdra Roslageni tingrätt on 23. mail kuulutanud konkurssituse vastava avalduse peale Imant Rebaste suhtes Täby.

Sõllentuna-Färentuna tingrätt on kuulutanud konkurssil insenerifirma U. Kangur Aktiebolag Bros.

Okup. Eesti teadlasi Ameerikas

Maikuu algul avati USA-s, Spokane linnas, rahvusvaheline näitus EXPO 74, mille devisiiks "Horse päeva tee, puhta elukestlikkonna nimel".

Seoses sellega viibisid Ameerikas poolteist kuud N. Liidu ekspositsiooni ühe osa kujundamise autorid Taivo Gans ja Mati Summatse. Ekspositsiooni monteerimise juures oli ka Tallinna Kunsttööde te Kombinaadi kujundustööde alajee meister Väino Fischmann.

Likvideeriti Stalini ajal

Viljandimaa mees Alfred Taalman, kes lõpetas a. 1923 Viljandi peaglaste reaalgümnaasiumi ja armumise tõttu sattus kommunistide küüsi ning lõpuks vanglasse vene spioonina, kust ta vabanemisel siirdus N. Liitu, on seal aastal 1938 Stalini poolt likvideeritud.

See selgub nüüdsest vene allikaist. Teiseks hukatud kommunistiks oli Juhan Reesen, samuti Viljandimaa-meis ja palju olulisem kommunistlik tegelane.

AH-saated

Ameerika Häälle eestikeelsed saated antakse edasi igal pealelõunakella 16-17 rootsi aja järele ühe tunni kestvuses. Leinealad on järgmised: 13 m (21740 kilohertsit), 19 m (15270 ja 25235 kilohertsit), 25 m (11960 kilohertsit) ja 31 m (9630 kilohertsit).

RAHVUSE VANGID

Ellin Toona: Sipelgas sinise kausi all. Romaan. Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Lund, 1974.

Ellin Toona on meie nooremal kirjanikke, sündinud a. 1937 Tallinnas. Tema on ilmunud romaanid "Puuingel" ja "Lotukata", novelle ja visandeid koguteoses "Tont teab", peale selle novelle ja luulet kirjanduslike ajakirjades. Juba algusest peale oli selge, et tegemist on tõelise kirjanikuga.

Ühes kasvanud Inglismaal (praegu elab USA-s), on ta oma teoste tegevuskohaks võtnud Inglismaa ("Lotukata" mängib siiski peaaegu lõpuni põgenike laagris Saksamaal).

Käsitlev romaani kujutab ühe eesti pagulas perekonda välist ja sisemist seisundit ühes Inglise tööstuslinnas. Inglisele kohas on kuskil õeldud, et selle saarteriigi lisa elanik on omaette saar. Olgu sellise individualismiga kuidas on, küll aga on Karusojade perekond omaette saar Inglismaal. Perekonna koosseisu kuuluvad Isa ja ema, nende lapsed Ants, Anna ja Vello, kellele vanus on vastavalt 40, 31 ja 21 aastat, ja ema vend Lail. Isa lamab halvatusena voodis, ema talitab kodus, lapsed ja Lail käivad vabrikus tööl. Autor ütleb, et neid peeti tavallisteks ja normaalselt, sest nad käisid ühtlasi Eesti Majas ja eesti seltskonnas. Tähtis siis vist oletada, et Karusojade perekond ei ole mõeldud erandina.

"Nende mõtted ja ettevõtted olid kõik puht eestipäraseid. Ka maitse riietuses, toit, maja sisustus. Tükk tükk linakesed ja sohvapadjad eesti mustrija, rahvusvärvides, peagu üldse midagi punast. Kootud vaband, Plikk Hermann raamatutükk nurgal, kus ka helendas rida Eesti Kirjanike Kooperatiivi valgeid raamatusele. Eestimaa kaart seinale aukohal, selle all president Pätsi süngelimele pilt. Ja lõhnad. Juba uksest sisse tulles, kilu, soo-laheringad, sibulakastme ja kartulite, sulgi ja kotlettide isuäratavad aroomid panid suu vestistama. Vähemalt eestlastel. Ja palju nelli teisi käis!"

Isa ja ema valvavad, rangesti selle elumusti muutumatuse järele. Ühestki omast joonest ei tohi lahkuda, midagi võbrast ei tohi sisse tuua. Ei tohi kapukapsaid keeta inglise peekoniga, ei tohi inglase moodi riietuda, inglise raamatuid lugeda ega inglasega väljaspool kooli või töökohta läbi käia, neid külla kutsuda või ise nende külaliskes olla.

Kas on vanade Karusojade eraldumine ilialdatud? Tuleb arvestada, et töökohtade ja ümbruse poolest leidsid nad endid sattunud nende meelest madalamasse, ilma väärkuseita, keakonda, vabrikutöölise miljöösse. Eestis nad olid olnud talupidajad. Ka oli nende enesetunne hell vaesuse ja keele mitteoskamise töi. Üleolek oma ümbrusest, eneste paremaks pladamine oli vastilik enesekaitse oma isiksuse kaotamise eest.

Muide kinnitab "saarteteoriat" asjaolu, et ka Pauline, Antsu ju-

husliku inglannast seksuaalpartneri isa on halvatud, täh. omas kinni.

Kõik Karusojade lapsed kannatavad kodu sallimatu vaimu ja eralduste pärast, aga nad on vanematele väliselt lojalsed, ei murra avalikult välja, elavad kodus edasi. Ka nendele tundub kodu ikkagi kindlusena, ainsa turvalise kohana. Vello võtab enesele kõige suuremad vabadused, liigub väljas oma inglise sõpradega, on seega perekonna murelaps. Annal on juba viis aastat salajane vahekord inglise noormehiga. Kodus elab ta nagu arjuelu, loeb romaane, valkib, kannab maski.

Pagulasprobleemi meie kirjan-duses kõige süvenenum eritus toimub romaani peakuju Antsu kaudu. Ühtlasi on Antsu isiksuse kujutus romaani teine tähelepan-dav peateema. On võimalik tege-last üles ehitada kahel viisil: ku-jundada teda joon-joonelt sünd-mustiku kestel või anda ta kohe enam-vähem valmis. Toona tar-vitab seda teist moodust, Antsu vaatlejaosa nõuab seda, ka on ro-

tud ei rahvaste ühtesulamisest ega säilitamisest. Ta arvas, et mõle-mad olid üldised küsimused ega aidanud teda isiklikult põrmugi". Õige oleks elada "oma elu". Aga talle ei olnud selge, mis see "oma elu" oleks. See peaks ju ikkagi olema ossa oma lähemate inimeste elust. "Kes ta siis oli, kui mitte Ants Karusoja, eestlane?" Tema teed olid väliste olude ja sisetakti-stuste tõttu kinni. Ta oli Saksamaal laagris elades gümnaasiumi lõpe-tanud. Inglismaal see haridustun-nistus ei kehtinud. Vanuse tõttu ei pääsenud ta edasi õppima jõudab nüüd juba kakskümmend aastat samas tekstiilivabrikus. Töökaas-lased on temast liiga erinevad. Ants jääb üks, tundub erakuna. Tema hoolsuse ja usinuse tõttu (sest ta on aus ja korralik inimene) on talle hüdnimeks pandud Ing-liskeelne "ants" – sipelgas. Ants võtab nime omaks, tunneb end tööpoolest sipelgana kausi all – väljapääsematus olukorras. Miks sinise? Poetiline alliteratsioon? Rahvuse värv? Igatsuse värv?

Ants ju igatseb muutusi, välja-murdumise võimalusi, on kord tel-nud enesemõrvakategi. Ta ei su-päästetaks. Kui ta haigast tagasi tuleb, märkab ta, et nii kodus kui ka väljaspool peetakse teda "ime-likuks". Ta teab, et on asjatu teiste inimestele midagi seletada ja selgitada, nad ei mõista asjade keerulisust. Ta valkib ja tõmbub veelgi enam enesesse. Üks välja-murdumise võimalus pakub end talle parajasti abellumise kaudu Paulinega, aga ta tunneb, et tema eas ei saa armastuse eest enam maksu nii kõrget hinda: oma va-nemate kurvastamist ja Pauline suure perekonna ülapidamisele võimist. Peapõhjus siiski: "Kümme aastat Paulinega voodis ei kustusiks tema põhilist nälga – olla edasi, kes ta on ja kus ta on". Osalt loomupärane, osalt külge-kasvatatud hoiak. Ka halvab Ees-tist kaastöödud süütunne tema aktiivsust.

Antsu "omaks eluks" jääb oma saatuse jälgimine tulelual, kus malendid tähendavad kõike seda, mis kuulub tema elurings ja ole-kusse. Selle "Saatusse mängu" käikudes iseenesega kujunevad kombinatsioonid tunduvad talle paratamatusega, mida tuleb ar-vestada. Lõppmängus jääb võit-jaks Töökoht. Romaan võiks uuesti alata.

Antsu unenägude ja mälestuste kaudu toimub osa sündmustikust Eestis Saksa okupatsiooni ajal. Mõned seletamata jätmised sõ-dur, keda pisike Ants kohtab met-sas, kui ta on kodust põgenenud, et venelastega sõidma minna, ja enesemõrvakategi) annavad muidu realistlikule romaani salapära-sust ja pikendavad perspektiivi. Huvitav raamat Ellin Toonal on, mida ütelda, ja ta teab, kuidas seda ütelda.

Väljaspool autorit: ka see raamat on näide selle kohta, et keele-lise korrektuuri puudulikkuse või puudumise tõttu on kirjakael pa-guluses halvenemas.

HELMETELLER

Sulev Tailo edukad kunstinäitus Soomes

Sulev Tailo abikaasa Virpi ja lastega Märt ja Merike.

KIURUVESI (EPL) – Soomes, Kiuruvesil, elunev eestlane Sulev Tailo-Tiits, elukutselt joonistuse-petaja, kuid tuntud ka luuletajana, on olnud viimastel aastatel aktiiv-selt tegev maalikunstnikuna ja korraldanud rea iseseisvaid kun-stinäitusi. Viimane – 15-piisvane – kunstinäitus toimus kohalikus raamatukogus s.a. maikuu teisel poolel.

See oli tema neljas kunstinäitus Kiuruvesil, kus ta on töötanud kaks aastat ühtluskooli joonistusepetaja-nä. Soomes on ta seni korralda-nud kokku kuus kunstinäitust ja

tema töid on osetatud üsna rohkesti. Seekord oli välja pandud 30 tööd, enamik nendest modernsed akva-rellid. Ühejäänud olid segatehnikas tushi- ja pliatsijoonistused ja mõ-ned puuldikud – need väljendasid humoristlikke elunähtusi.

Ajaleht "Kiuruvesi" märkis seoses selle näitusega, et Tallol on teoksil ka uue luuletuskogu väl-jandmine. Selle kogu mõned luu-lused on olnud näitusel esitatud tööde temaatiliseks taustaks.

Sulev Tailo asutas mõõdu-nud aastal Kiuruvesil kunstirühma "Pallas", millel on korraldanud juba kaks iseseisvat näitust.

Tammsaare Vanapagan Mis oli selle taga?

Torontos 1972 mais aset leidnud AABS teadusliku konverentsi so-siaalküsimuste sektsiooni trüki-ilmunud ettekannete tutvustamisel selle lehe 22. mail numbris, oli muu hulgas mainitud, et on ilmunud ka vastav keele- ja kirjanduse sekt-siooni väljaanne. Viimaks mainitud ala väga vähe tundes ei olnud mõeldav, et ühenduses puudutata alljärgnevat küsimust, mida silm-kohalgi teen tugeva kahtlusega. Kuna aga küsimus on huvitav, siis pole küsatus väikene kuula saada mida meie sel alal kompetensed jõud asjast arvavad.

Küsimus puudutab ühte prof. Ilse Lehist eettekandest nimetatud konverentsil. Selle peakirjaks on: "Tammsaare, Kangro and the Devil" ning sisuks esijoones Tammsaare teose "Põrgupõhja uus Vanapagan" analüüs. Selle et-tekanne lugejale selgub kohe arutluse erakordne huvitavus, ar-vatavasti aga mitte, mis kaalu-lu-sil sellest Tammsaare teose 1939 väljaandest välja jäeti proloog. Kas keegi teab?

Oleks tööpoolest väga huvitav teada, miks nimetatud proloog trükiti alles teose 1964 ilmunud viiendast väljaandest ja seda järg-misel põhjusel: Niisugune tõigen-dus nagu seda teosele annab hr. Lehist ja mis vähemalt allakirju-tanule tundub igati usutavana, ei paista nimelt olevat võimalik ilma et proloogi sisu oleks teada, või vähemalt peaks sellise seletuse peale olnud väga raske tulla. Niip-aju kui omaaegseist ja hilise-maistki Tammsaare Vanapagana tutvustamisist veel meeles on, ei saa niigi teose ideestiku kohta mingit selget pilti. Kui ma ei eks-i, siis käsitlesid enam retsensente raamatut peamiselt sotsiaalse

problemistiku alusel, milleks Ilse Lehist tõlgenduse järgi ei paista olevat põhjust.

On võimalik, et ebaselge (kui ehk mitte koguni ekslik) tutvustamise praktilise tulemusena tekkis selle Tammsaare teose vastu vähem huvi kui see ehk muidu võinuks ol-la, mille tagajärjel raamat jäi pa-ljude lugemata, nende hulgas ka allakirjutanud.

E. UUSTALU

Anne (n-na Lokk) ja Mart Nõmmele sündis Göteborgis esi-mese lapsena poeg.

Rein Wihaman ja Siv Essberg abiellusid Göteborgis.

Lena ja Vello Lindele sündis Göteborgis kolmandal lapsena tütar.

Mari Villunnen kuulutati Göteborgis maha Hasse Samuelsoni-ga.

Eha Toompuu kuulutati Göteborgis abiellujana maha Stefan Fäldiga.

Reet n-na Mägi ja Hannus Est-rale sündis Nackas poeg.

Urmes ja Birgitta Kokkile (Kukk), sündis Stockholmis kol-mas tütar.

Ann Christin ja Raivo Maripuu sündis Skellefteå poeg.

Thomas Wilburg Stockholmis kuulutati abiellujana maha Eva Bondega.

ELLIN TOONA

maani sisemine aeg lühike, ainult mõni päev.

Antsu kujutus on sügavasti ja kaasa tundma panevalt inimlik. Ants on selge peaga kalne mõtleja, seejuures õrna süümeiga ja peene-tundeline. Mõistuse ja tunnete va-stuolud holavad teda alati sees-pingeseisundis ja takistavad la-henduse leidmist. "Oli ju nii palju, mida pida arvesse võtma." Ta on täiesti teadlik oma perekonna loo-tusetust, tuleviku ta olukorrast. Nad kõik, välja arvatud vahest Vello, on õigupoolest surnud. Isa ja ema puhkavad Eesti lipu all. Annal pole sedagi. Kodune kasvatus on võtnud talt julguse, jõu ja lõpuks tahtmisega oma isiklikku elu alus-tada. Ka Lail näib resigneerunud ja saatusse alistunud. Sõda on nad kokku liitnud. Teistele on sõda lõppenud, aga nende oma kestab edasi – oma ümbruse vastu. Rinde lagunemine tähendaks ebakind-lust, kuhugi kuulumise kaotamist. Ja Ants ise? Ta "polnud huvita-

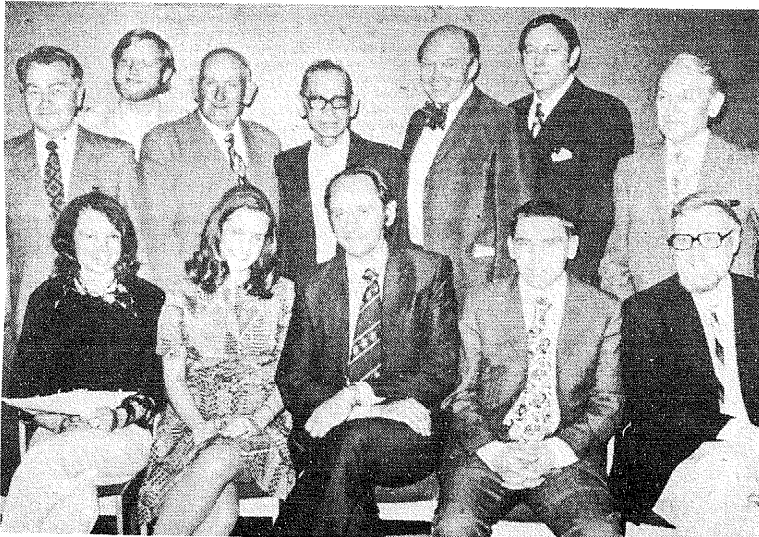

Stockholmi Karu lippkonna Vändrametsa parviku poisid käisid Vesikjüvel laagris. Ees skm. Harald Sepp, lippkonna juht, tema taga poiste vahel hundujuht Jüta Lepik.

Eesti Maja Lundis on teokssaamisel

Lõuna-Rootsi E. Maja peakoosolekult. Vasakult Hans Raudsepp, David Karopunn, Albert Kivikas, Eduard Peanberg, Liivia Aring ja Linda Kauri. (Foto Toomas Asu).

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja juhtkond. Esirivas vasakult Marvi Schiedat, Eeva-Merike Kangro, Rein Asu, Lembit Aring ja Madis Laas. Tagarivas vasakult Arnold Sergio, Andres Koern, Harald Viirsalu, David Karopunn, Aleksander Sagim, Herman Ödöik ja Bernard Kangro. (Foto Toomas Asu).

Toetage Lõuna-Rootsi E. Maja!

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate tellimisleht

Käesolevaga soovin osta A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiaid a Rkr. 100:- ja tasun asjaajamiskuludeks Rkr. 10:- igaüks aktsiast (kokku Rkr. 110:-). Samaaegselt palun mind kanda aktsiaomanike nimestikku.

Soovitav aktsiate arv

Tellitud aktsiate ja asjaajamiskulude arvel tasun Rkr.

samaaegselt käesolevaga / hiljemalt järgmiseks kuupäevaks

postgiro arvele nr. 16 01 10-3 / pangavarvele nr. 418-9122 / lisan pangatsheki / rahasedelid. (Soovitav alla kriipsutada!)

(koht ja kuupäev)

(allkiri)

Täielik nimi ja aadress:

AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja, c/o M. Laas, Boels väg 5, Hjärup, 222 48 Lund. telef. 040/46 53 85, portgiro 16 01 10-3.

LÕUNA-ROOTSI
EESTI
MAJA

LUND (EPL) — "Oleme jõudnud lähedale ülesseatud ideaalile — Lõuna-Rootsi Eesti Maja teokssaamisele" märkis A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja korralisel peakoosolekul Lundi Üliõpilasmajas juhatuses esimees Rein Asu koosolekut avades. Eestlaskonna suhtumise üle maa on eriti viimaste nädalate jooksaolnud elav aktsiate omandamisel ja oleme tänase peakoosolekuni saavutanud ülesseatud eesmärgi: aktsiakapitali 100.000 krooni suurus. Aga aktsiate levitamise aktsioon kestab kuna vajame rohkem raha kinnisvara omandamiseks Lundis S:t Petri Kyrkogatan ja Bytaregatan nurgal, milleks meil läbisääkimsed käimas ühinavalitsusega.

Peakoooleku juhtajaks, kus oli esiridatud 409 aktsiat, valiti Rein Asu ja protokolljaks Eeva-Merike Kangro. Hääletajateks said A. Koern ja Voogand ning protokollkinnitajateks Eduard Peanberg ja Vladimir Lookene. Peale 1973 tegevusaruande ettekandmist asjaja direktor Lembit Aringu poolt ja majandusaruande esitamist majandusjuhi Madis Laasi poolt, kus kulud-tulud olid kr. 2.740:15 ja bilanss kr. 9.121:59 ülejäägiga kr. 2.108:57, kinnitati see ühel häälel peakoooleku poolt. Nii juhatus kui ka revidendid on töötanud tauta ja seegi kord nende ettepanekul ei määratud peakooolek neile tasu eelolevaks aastaks.

Järgnevatel valimistel valiti uude juhatusse senistest: Rein Asu, Arnold Sergio, Bernard Kangro ja Herman Ödöik kuna omal soovil tagasiastunud Agu Kriisa

asemele valiti uuea juhatusse Marvi Schiedat. Juhatuses asimeks valiti vanad tagasi: Leonti Klive, Julius Hohensee, Ardaleon Fres, Hilja Taska ja Andres Koern.

Taani eestlaskonna esindajana võtab osa juhatuses tööst David Karopunn. Senised revidendid Aleksander Sagim ja Harald Viirsalu ja samuti nende asemikud August Möttus ning Helmut Riispere valiti tagasi. Aktsiaseltsi asjaajaja direktoriks on Lembit Aring, majandusjuhiks Madis Laas ja sekretäriks Eeva-Merike Kangro, kes koos juhatuses esimehe Rein Asuga moodustavad töötöimkonna.

Lopetades üksmeelselt peakooolekut tänas juhatus esimees Rein Asu juhatusel ülesnäidatud usalduse eest. Aktsiakapitaliga 100.000 kr. oleme saavutanud milinimunkapitali, märkis ta, aga pingutsed kapitali suurendamiseks jätkuvad. Loodame järgmise peakoooleku pidada juba oma ruumes. Tänaolen on 382 aktsionäri omandanud 1.200 aktsiat.

Peakoooleku järele istuti Üliõpilasmaja restoran Chrougeni ruumes ühises kohvilauas, kus söna oli kõigil vaba ja kus elavas jutujamises arutati Aktsiaseltsile ostu all oleva kinnisvara ümberehitamise ja majandusamise küsimusi. Seejuures andsid täiendavaid seletusi Rein Asu, Lembit Aring ja Madis Laas koos arhitekt Gustav Kuunosega, selgitades projekteerimise aparadi läbi löündi kõike koostatud tabelite ja andmetega. (OV).

Kuidas ehitatakse ümber "Estoniat"

Nagu varem teatatud suleti Tallinnas "Estonia" teater alates kuueandast maist, kuna hoonete tehakse põhjalikum remont. Teater jääb suletuks sügiseni, vahepeal teostavad teatri kunstnikud ringreise nii Eestis, N. Lõidus, Lätis ja Poolas. Ajalehele Sirp ja Vassar antud intervjuus jutustab teatri direktor Ants Söber kuidas remonti sooritatakse. Ta märgib, et vajadus teatrimaja põhjalikumalt remondida kerkis üles juba ammu, sest pärast sõda taastatud hoones avamisest on möödunud rohkem kui veerandsada aastat.

Kui kõik tööd, mis teha tuleb, ette võtta korraga, kuluks selleks vähemalt paar aastat. Nii pikaks ajaks teatrit sulgeda pole muidugi mõeldav. Dir. Söber nendib, et seepärast jaotati tööd kolme etap- p, kusjuures järjekorras määrat- misel lähtuti sellest, mis antud hetkel kõige vajalikum on. Arves- tatud on sedagi, et mis kord tehtud, nii ka jääks.

Esimese järgu, seega tänavused tööd on seotud lava ja saaliga. Kõigepealt asendatakse vana, täielikult amortiseerunud lava uue pöörlavaga, mille on projekteer- inud instituut "Eesti Projekt".

Detailid valmistatakse Tallinna mitmesugustes tehastes ning monteeritakse kokku kohapeal. See töö algab sõna otseses mõttes keldri põhjast ja nõuab peale vana lammutamise ka paljude kommu- nikatsioonide ümberpaigutamist.

Uus lava toob rohkem tehnilisi uuendusi, selle mehhaniseerimine kestab ka järgmistel aastatel.

Et lava on kõige olulisemalt seotud valgustusetehnikaga, osutus ot- starbekaks vahetada välja ka praegune, nii moraalset kui füüsi- liselt oma aja äraelanud valgu- stussüsteem. Uue, mitu korda võimsama ja kõrgi tänapäeva tehniliste nõuetele vastav valgu- stusregulaator saadakse Poolast. Uus regulaator nõuab ka uue ala- jaama ehitamist, kuid selleni jõuab järg tuleval aastal.

Remondi vältel püütakse säili- tada saali välisilme sellisena, nagu teda ollakse harjunud nägema, küll aga tahetakse likvideerida kõik "võrkehad", mis sila-sinna aga jooksul on tekkinud.

Nii leivav endale uue asukoha portaali sees väljühäldid ja mit- mesugused muud seadmed, suur osa lavavalgustuseprojektoritest aga paigutatakse portaali lavapool- sele ülaserivale, mille tõttu viimane veidi madalamale langeb.

Orkestriruum jääb kujult ja asendit endiseks, kuid ümberhiti- tustega saab kogu portaal (lava poolt vaadates) kuju, mis peaks mõnevõrra soodsamaks muutma akustilised tingimused.

"Estonia" direktor märgib, et spetsialiseeritud mõttumised, mis arhi- tekt Oruvee tegi, lubavad loota paremat kontakti lava ja saali va- hel, samuti seda, et saalis kaovad nn. akustilised augud ja paraneb üldine kuuldavus.

Välja vahetada tahetakse ka saali mööblit. 1947. aastast peale, mil teater avati, on see ausalt pub- likut teeninud. Uutesse toolidesse, mis projekteeris arhitekt Väino Tamm (tema hoolitseb ühtlasi kogu saali välisilme eest), on paigut-atud translatsiooniseadmed, mida külastajateirite etenduste, mitmesuguste pidulike õhtute jms. puhul alatakse lava läheb.

Teater ise aga saab võimaluse oma etendusi, näiteks operetti, vahendada muukeelsele publikule.

Nimetatud põhiliste töödega kaasneb muidugi suur hulk pise- maid. Järgneva kahe aasta jooksul võetakse käsile need, mis annavad aga teha suvepuhkuste ajal ega nõua etenduste kahestamist. Nende hulka kuulub ka hoones välisremont.

Ehitustööde kolmas järk hõlmab maja Estonia puistest poolset kül- ge. On plaanis timber teha kahe korpuse vahel asuv vahehiitis, millega teater saaks juurde nii hädavajalikku ruumi — lavasuure proovisaali.

Sümposionil... Aigus lk 2

See ettepanek ei läinud aga läbi. Rootsi delegatsioon on eriti aktiivne olnud ka vabama suhtlemise ja kontaktivõimaluste läbisurumisel, kuid siin on N. Liidu seisukohad üha reserveeritumaks muutunud.

Sisserännu uurimiskomisjoni sekretär Jonas Widgren esitas pikema ettekanne rootsi sisserännu ja minoriteedipoliitikat, eriti läheduses balti minoriteedide vajadustest ja olukorrast. Ta andis ka ülevaate lõpukorrale jõudnud uurimiskomisjoni töötulemustest, mis avaldatakse augusti lõpul. See on uurimus ja koondatud ettepanekute kogu koos eelarvega sisseränduritest ja minoriteetidest Rootsis. Asjaosalised ise ei ole komisjoni töös kaasa olnud. Seda on asendanud aga tihe kontakt vastavate organisatsioonidega. Rootsi riik ja ühiskond on nüüd aktsepteerinud eri palgega vähemuste eksistentsi oma ühiskonnas. Pikemas perspektiivis on leitud pluralistlik vaatekoht kasulik olevat ka rootsi oma ühiskonna arengule selle kontaktides Euroopaga.

Tuleb soodustada minoriteetide osavõetavust rootsi kultuurilust, eriti aga ka rootsi ühiskonna osavõttu ja majanduslikku abi minoriteetide kultuuritaotlustele. Oma keele arendamise võimalus, sed, koolid ja hariduse saamine võimalused kuni ülikooli astmeni tulevad nii sisserändajatele kui ka minoriteetidele kindlustada. Uurimiskomisjoni soovib, et 12 milj. krooni kulutatakse 5 aasta kestel minoriteetide kirjanduse toetamiseks. Pögenike ajalehed ja ajakirjad peavad samuti saama toetust ühtlasel alusel rootsi publikatsioonidega. Sama kehtib ka kunstiharustute, teatri, muusika, filmi jne. kohta.

Pögenike ja sisserändajate organisatsioonide toetamisel on lähtunud põhimõttest, et selleks ei tule luua uusi keskusi, vaid toetusi administreerivad juba olemasolevad rootsi asutused. See tähendab, et kultuurisektori osas langeb see haridusministeeriumile, organisatsioonide toetuste osas aga Invandrarverket'ile. Toetuste osas organisatsioonidele lähtutakse üldiselt iga grupi vajaduste ja tegevuse alusest. Suuremad organisatsioonid saavad toetuse rohkem mehaaniliste reeglite järgi, olulised summad reserveeritakse aga väiksematele organisatsioonidele eriporjeldite toetamiseks. Seejuures jätkuvad Invandrarverket'i eelarves seni ettenähtud toetamismoodused.

Uurimiskomisjoni ettepanekute remissiaeg on 2-3 kuud. 1975. a. esitatakse ettepanekud valitsusele ja riigipäevale. Kõige paremal juhul võib toetuste süsteem rakendamisele tulla alates 1. juulist 1976.

"Huvitavad dokumendid Balti ajaloo Rootsi riigiarhiivis," oli dots. Ingemar Carlssoni ettekanne teemaks. Referent esitas huvitava ülevaate sellest rikkalikust dokumentatsioonist Baltikumi kohta, mida sisaldab Rootsi Riigiarhiiv. Ta meenutas kõigepealt Rootsi ja Eestimaa rünnakuid ühist 150-aastasest ajaloost, mis algas a. 1561. Riigiarhiivis leidub kilomeetrite viisi allikmaterjali, mis ühel või teisel viisil on seotud Baltikumi ajalooga.

Oma rahvusliku identuse leidmist käsitlevad Jaan Seim ja noor lüüetaja Paviis Johansson. Jaan Seim ütles m.h., Probleemile võib läheneda küsides, kas ma olen eestlane, lätlane, leedulane või olen rootslane? Selle asemel, et lähendada rahvusliku kuuluvuse küsimust, on parem lähtuda sellest konkreetselt olukorrast, kun suurem osa balti noori praegu asub. Oleme sündinud ja üles kasvanud Rootsis, oleme käinud rootsi koolides ja meil on seega võimalus endid siin maal teostada nagulgal rootslasel. Kuna aga meie vanemad tulevad teiselt maalt, oleme õppinud juurde veel ühe keele, meil on teist laadi "kodukultuur". Peale selle omeame rohkem teadmisi ja emotsionaalse sideme Baltikumi-

ga, mida rootslased mitte ei oma. Meie elu mõjutavad seega kaks erinevat tegurit, mida nimetaksin osalt rootsi, osalt balti komponendideks.

Rahvusliku identuseprobleemi lahendus peitub nende kahe komponendi sünteesis. Kuidas neid nii õnnelikult ühendada, et nad teineteist ei hävita. Ei tohiks lubada, et üks komponent lämmatab teise. Ei oleks ka eriti tark näht. Rääkida keelt, kus rootsi ja balti sõnad oleksid vaheldumisi. Vältida tuleks ka rootsi ja balti komponentide täielikku isoleerumist. Taotleda tuleks integratsiooni, kas meie tunne rootslusele ja meie tunne baltlusele elavad kõrvuti, püüdmata teineteist lämmatada.

Lõpuks otsustab ju igaüks ise, kui palju tal on huvi oma rahvusliku kuuluvuse vastu. Seda huvi võib muidugi väljaspoolt mõjustada.

Huvi balti komponendi vastu on olnud sellest kasut ja väärtusest, mida saame. Mõned näited: 1) tundes Baltikumi ajalugu, teame rohkem ka Vene ja Ida-Euroopa ajaloost, 2) osates eesti keelt on palju kergem õppida soome keelt. Läti ja leedu keelte oskus kergendab slaavi keelte õppimist, 3) oma rahvusliku päritolu tõttu võime osa võtta balti organisatsioonide tööst ja balti kultuurilistest tegevustest, samuti võime jälgida olukordade arengut Baltikumis. Nette motiividele võib igaüks leida veel lisaks palju muid.

Rahvusliku identuse mõiste tähendab ju, kui end samastatakse mingi rahvusega, mis omakorda eeldab kollektiivi olemasolu. Samastumine sellise kollektiivsusega

Promotsioon

Juho Arens, 28, Stockholmis elu-
neva dr.jur. Ilmar Arens'i noorim
poeg, sai 28. mail Bostoni ülikoolilt
"Master of Business Administration"
titli hindade honors (klitus).

Juho Arens on õppimist teostanud teenistuse kõrval, töötades assistent manager'ina ühes suure ettevõttes Bostonis. Tema ülikooli promotsioonist Bostonis võitis osa ka tema USA-s viibinud ja Balti Teaduste IV konverentsil Chicagos 18. mail ettekandega esinenud isa, dr. Ilmar Arens.

on seega rahvusliku identusestunde eelduseks. Seda ühtsustunnet kollektiiviga on aga meil baltlastel tihti raske saada sel lihtsal põhjusel, et meid on liiga vähe. Seda on võimalik saada suurematel balti kokkutulekutel Läänes, mis toimuvad aga kaunis harva. Minu arvates on kõige lihtsam moodus sellist tunnet saada, Kuni külastada Baltikumi. Sääi kogeb ja tunneb ju igaüks kohe, et tegelikult on olemas eesti, läti ja leedu rahvas. Huvi balti komponendi vastu võib seega alles hoida, et balti grupilt Rootsis ja teistes maades vastu võetakse seda, mida see pakub. Või jälle võib kontsentreerida oma huvi tänapäeva Baltikumile tehes isiklikke külastusi, otsides kontakte oma teadmiste ja huvide rahuldamiseks. Lõpuks võib ju väga hästi neid kaht võimalust kombinendada. Oluline seadjuures on aga, et räägitakse oma enastest, mida olemine ju peaaegu ilma vaevata saanud kanda oma kodudest. Ilma oma keelest ei saa ka olla mingit balti komponenti.

Eesti Rahvuslik Liit otsustas muuta nime

Eesti Rahvusliku Liidu peakoosolekul, mis neli päevil aset leidis, muudeti organisatsiooni põhikirja ja nime. Organisatsiooni uueks nimeks võeti juhatuse ettepanekul, mida teatas rõhuv enamus koosolejatest, Stockholmis Eesti Ühing.

Nimemuutmise põhjendusest toodi ette, et Liidu nimetus ei ole enam kooskõlas organisatsiooni praeguse struktuuri ja tegevuspiirkonnaga. Kui ERL 26 aasta eest asutati, oli kavas luua organisatsioon osakondadega mitmetes linnades. Tegelikult on aga Liidu tegevus, eriti viimasel aastakümnel, hõlmanud peamiselt ainult Stockholmist ja selle ümbruskonda. Tegevus iseenesest on kujunenud sellejuures ümbakaudu samasuguseks, nagu seda võib näha teiste kohalike eesti seltside ja ühingute juures mujal paguluses: ettekanded, vaimuskoosolekud jne.

Uue põhikirja järgi, mille kava esitati juhatuse poolt peakoosolekule, on ühingu eesmärgiks töötada ja aidata kaasa eesti rahvusgrupi ja eesti kultuuri säilitamiseks ning arendamiseks Rootsis, eeskätt ühingu peamiseks tegevuspiirkonnas, Stockholmis, ja selle ümbruskonnas. Peale selle on ühingu eesmärgiks korraldada üritusi, mis hõlmas eestlaste kontaktis ühiskondliku arenguga nii siin kui välismaal, aidata kaasa meie probleemide tutvustamiseks ja selgitamiseks, samuti koostöö ja

vastastikuse arusaamise süvendamiseks eesti - vahaevahemus-
rahvuse ja ja rootsi ühiskonna va-
hele jne.

Nimemuutmise ettepanekule tehti koosolekul ka opositsiooni. Toodi ette, et ERL on teinud seni erakordselt tõhusat tööd ja et selle nimi on üldiselt tuntud ja läbi löönud avalikkuses. Selle PR-väärtust ei tohtivat raisata. Teiselt poolt aga märgiti, et tuleb mõelda tuleviku-
le: eesti organisatsioonide arv ko-
haneb tulevikus tõenäolikkult. On ette näha, et meie seltskondlik tegevus koondub pikapeale suuremas osas kohalike seltside ümber. Koosolejate hulgas märgiti veel, et Stockholmis Eesti Ühingu ümber koondub ilmselt väga palju kaasmaalasi ja et juurde tuleb ka uut verd, kes juhtimist viib energiliselt edasi väljalangeva vanema generatsiooni asemel.

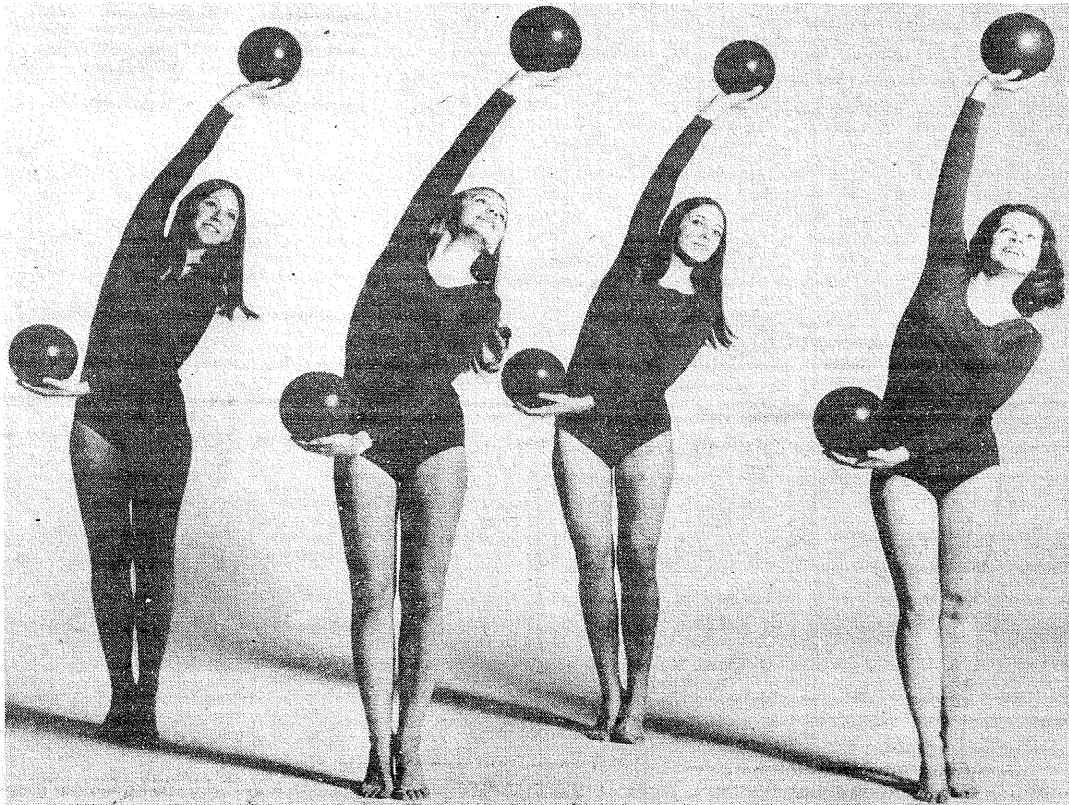
Uus korraline peakoosolek, kus valitakse ühingu uued organid, astub põhikirja kohaselt kokku tuleva aasta alguses. Selleks ajaks tuleb juurde ka uusi liikmeid.

Peakoosolekut juhatas esimeses N. Metslov ja protokolli H. Kolk. K.L.

Kristina Kanne laulati Brom-
ma kirikus Stockholmis Häkan
Kinnelliga abilellu. Pruutpaar elab
Järfällas.

Anita Lõhmusele ja Sture
Brännmarkile Stockholmis sündis
poeg.

Kalev-Estienne Enskedehallenis

"Kalev-Estienne" võimleja-
ellitgrupp, kellele Ontario pro-
vintsi valitsuse peaminister Wil-
liam Davis aja andis üle Royal
Hotellis tunnustuskirjad võimleja-
te panuse eest maailma-meistri-
võistlustel Hollandis, saabub 13.
juunil Soome kaudu Rootsi.

Ellitgrupp esineb küllalises
Stockholmis Enskedehallenis lau-
päeval, 15. juunil kell 17.00. Võim-
lemisrühma koosneb 25 võimlejast
ja rühmajuhiks on meile kõigile
tuntud võimlemispedagoog Evelyn
Koop. Loodame, et see harukordne

võimalus tutvuda "Kalev-Estienne"
esinemisega on huvipakk-
vaks sündmuseks kõigile eestlaste
ja ka nende rootsi sõpradele nii
Stockholmis kui ka selle lähemas
ümbruses.

Pääsmete eelmüük toimub Eesti
Kultuuri Koondise büroos, tel.

11 31 16. Kohad on nummerdatud,
millepärast on soovitatav pääsmad
eelmuütigilt varuda, et endale iste-
kohta kindlustada.

Tuleme ja tervitame oma osavõ-
tuga täismajana kaugelt saabu-
vaid külalisi!